

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

«ԱԿՎԵՍՏ»

ՄԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ

ՀՀ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ ԶԻԼԻ ԴՈԼԱՄԻՏՍԱՅԻՆ (ԲՐՈՒՍԻՏՍԱՅԻՆ)
ՄԱՐՄԱՐԻ ԵՐԵՎԱԿՈՒՄՈՒՄ 2018-2020 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻՆ ԿԱՏԱՐՎԵԼ
ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ

«ԱԿՎԵՍՏ»
ԱՊԸ-ի տնօրեն

Գ. Մարտիրոսյան

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ

«ԱԿՎԵՍ» ՍՊԸ-ի տնօրեն

_____ Գ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«_____» _____ 2017թ.

Ե Ր Կ Ր Ա Բ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ա Ռ Ա Ջ Ա Դ Ր Ա Ն Ք

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Զիլի դոլոմիտային (բրուսիտային) մարմարի երևակումում երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարման

1. Աշխատանքների նպատակը.

- ուսումնասիրել երևակման տեղամասի մարմարը “Блоки из горных пород для производства облицовочных, архитектурно-строительных, мемориальных и других изделий” 9479-2011 ԳՈՍՏ-ի տեխնիկական պահանջներին համապատասխան,

- ուսումնասիրել օբյեկտի հիդրոերկրաբանական,
լեռնաերկրաբանական և լեռնատեխնիկական պայմանները,

- կազմել օբյեկտի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ երկրաբանական հաշվետվություն ու ներկայացնել այն ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության պետական ընդերքաբանական փորձաքննությանը:

2. Երկրաբանական խնդիրների կատարման հերթականությունը.

- 1:1000 մասշտաբի տոպոգրաֆիական և երկրաբանական հանույթ,
օբյեկտի հետախուզում հորատանցքերով, մերկացումներով և փորձնական բացահանքով,

- օգտակար հանածոյի ֆիզիկամեխանիկական, քիմիական, պետրոգրաֆիական և ճառագայթահիզիենիկ հատկությունների ուսումնասիրություն,

օբյեկտի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատում ,

- օգտակար հանածոյի պաշարների հաշվարկ,

օբյեկտի երկրաբանատնտեսագիտական գնահատմամբ և պաշարների հաշվարկմամբ երկրաբանական հաշվետվության կազմում,

- հաշվետվության ներկայացում ՀՀ էներգետիկ ենթակառուցվածքների և բնական պաշարների նախարարության պետական ընդերքաբանական փորձաքննությանը:

3. Աշխատանքների կատարման ժամկետները.

սկիզբը 2018թ. 1-ին եռամսյակ

ավարտը 2020թ. 4-րդ եռամսյակ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ	2
ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	6
1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	7
1.1. Շրջանի աշխարհագրատնտեսական բնութագիրը	7
1.2. Համառոտ ակնարկ նախկինում շրջանում կատարված աշխատանքների մասին.....	9
1.2.1. Ընդհանուր տեղեկություններ Արարատի տրավերտինների հանքավայրի ուսումնասիրվածության մասին	9
2. ՇՐՋԱՆԻ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ.....	11
3. ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ	15
3.1 Տոպոմարկշեյդերական աշխատանքներ	17
3.2 Հորատանցքերի անցում	17
3.3 Հորատող հաստոցի տեղակայում և ապատեղակայում	18
3.4 Լեռնային փորվածքների փաստագրում.....	18
3.5. Փորձնական հանույթ	18
3.6. Նմուշարկում, մեթոդիկական և ծավալները	18
3.7. Ճանապարհների վերանորոգում և հորատման հարթակների կառուցում	19
3.8. Ընդերքի և շրջակա միջավայրի պահպանություն, հողերի ռեկուլտիվացիա	19
4. ՏԵԽՆԻԿԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՐԿՆԵՐ	20
4.1. Նախագծի կազմում	20
4.2. Աշխատանքների կազմակերպում և լուծարում	20
4.3. Ինժեներատերկրաբանական և հիդրոտերկրաբանական ուսումնասիրություններ	20
4.4. Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում	21
4.5. Աշխատանոցային աշխատանքներ	21
4.6. Բեռների և աշխատակազմի տեղափոխում	21
4.7. Աշխատանքների անվտանգության միջոցառումները	21
5. ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ	22
6. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ	23

7.	ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ, ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ	24
7.1	Բնության և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատականը	24
8.	ՀՈՂԻ ՌԵԿՈՒԼՏԻՎԱՑԻԱ	25
9.	ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ	25
	ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	27
	ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱՀԱՇԻՎ	28
	ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ	30

Գ Ծ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Հ Ա Վ Ե Լ Վ Ա Ծ Ն Ե Ր

1	Ակնարկային քարտեզ, Մասշտաբ 1:25000	Հավելված 1
2	Զիլի դոլոմիտային (բրուսիտային) մարմարի երևակման երկրաբանական քարտեզ, Մասշտաբ 1:50000	Հավելված 2

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Սևան-Ամասիայի օֆիոլիթային գոտու «Զիլի» երևակումում դոլոմիտային (բրուսիտային) մարմարի հետախուզման աշխատանքների նախագիծը կազմվել է «Ակվեատ» ՍՊԸ-ի կողմից: Աշխատանքները կիրականացվեն ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Զիլ համայնքի

տարածքում: Վերոհիշյալ տարածքը զբաղեցնում է 9.7 հա մակերես և եզրագծվում է հետևյալ կոորդինատներով:

ARM WGS -1984 համակարգով

1. Y=8537215 X=4479140, 2. Y=8537387 X=4479230

3. Y=8537650 X=4478800 4. Y=8537475 X=4478715

Նախագծով նախատեսվում է երկրաբանահետախուզական աշխատանքներով ուսումնասիրել և արդյունաբերական կարգով հաշվարկել հետախուզվող մարմարների պաշարները: Մարմարներն իրենց որակական հատկանիշներով պետք է ապահովեն 9479-2011 ԳՈՍՏ-ի պահանջներին բավարարող վերջնարտադրանքի ստացումը:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կիրականացվեն հորատանցքերով, առկա մերկացումների օգտագործմամբ, նմուշարկման աշխատանքների և փորձնական բացահանքերի անցումով:

Երեսապատման բլոկների էլքը լեռնային զանգվածից կորոշվի փորձնական հանույթի միջոցով, օգտակար հաստվածքի տրավերտինների ճեղքավորվածության ուսումնասիրման հետ զուգակցված:

Ծրագրով նախատեսված երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կկատարվեն «ԱԿՎԵՍ» ՍՊԸ-ի ֆինանսական միջոցների հաշվին:

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Շրջանի աշխարհագրատնտեսական բնութագիրը

Նախատեսվող հետախուզման աշխատանքները կատարվելու են Գեղարքունիքի մարզի Զիլ համայնքի տարածքում, Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան ափին:

Լեռնագրական տեսակետից այս երևակումը հարում է Սևանի լեռնաշղթայի մտյան հարավ-արևելյան լանջերին, որոնք զառիթափ իջնում են լճամերձ հարթավայրը: Ռելիեֆին բնորոշ են ընդարձակ երոզիոն ձագարները, կարճ ու խոր V-աձև հովիտները, կիրճերը, արտաբերման կոները, հնահունները: Շրջանի տարածքը գտնվում է 1900-3318.0մ

բացարձակ բարձրությունների վրա,իսկ երևակումը-2050-2200մ բացարձակ բարձրությունների վրա:

Շրջանի կլիման չոր-ցամաքային է չափավոր ցուրտ, լեռնային: Օդի տարեկան միջին ջերմաստիճանը 4.6°C է, հունվարինը ցածրադիր վայրերում -8°C բարձրադիր վայրերում -14°C հուլիսինը համապատասխանաբար $+16^{\circ}\text{C}$ և $+8^{\circ}\text{C}$ է: Առավելագույն ջերմաստիճանը $+32^{\circ}\text{C}$, նվազագույնը՝ -37°C : Տարեկան տեղումները 400-500 մմ են:

Գետերը պատկանում են Սևանի ավազանին:

Սևանա փճը թափվող փոքր գետերն ու գետակները տիպիկ լեռնային են փոփոխական դեբիտով և ձնաանձրևային սնումով: Կան բազմաթիվ աղբյուրներ:

Տարածաշրջանում գերակշռում են լեռնամարգագետնային և լեռնասևահողային լանդշաֆտները: Բարձունքային գոտիականությունն առկա է լեռնային տափաստանների, ենթաալպյան և ալպյան մարգագետինների տեսքով: Սևանա լճի ջրերից ազատված տարածքներն անտառապատված են:

Շրջանը հիմնականում գյաղատնտեսական է: Զարգացած են հողագործությունն (հացահատիկային և կերային կուլտուրաներ) ու անասնապահությունը:

Շրջանի տարածքով անցնում է Սևան-Սոթք երկաթուղու 65 կիլոմետրանոց հատվածը: Խճուղային ավտոճանապարհները հիմնականում ասֆալտապատ են:

Շրջանն էլեկտրաֆիկացված է:

1.2. Համառոտ ակնարկ նախկինում շրջանում կատարված աշխատանքների մասին

Հետազոտական, որոնողական, հանութային և երկրաբանահետախուզական աշխատանքները Սևանի ավազանում սիստեմատիկ կատարվել են սկսած 1924թ.:

Հայաստանի և մասնավորապես Սևանի հյուսիս-արևելյան ափի երկրաբանական կառուցվածքի մանրակրկիտ հետազոտություններ 1924-1925 թթ. կատարել է Կ.Ն. Պաֆենհոլցը, ինչի արդյունքում կազմվել է Սևանի ավազանի 1:100000 մասշտաբի երկրաբանական առաջին քարտեզը:

Այս ժամանակաշրջանին են պատկանում (1924-1925 թթ.) Սևանի օֆիոլիտային գոտու գերհիմքային ապարների պետրոգրաֆիական կազմի Ս. Ե. Այվազովի մանրամասն ուսումնասիրությունները, որի արդյունքում հավաքած ապարների նմուշներում Ա. Գ. Բետեխտինը հայտնաբերել է բնածին պլատինի հատիկներ:

1927-1930թթ. ակադեմիկոս Ֆ. Յու. Լևինսոն-Լեսինգի ղեկավարությամբ կատարվել են Սևանի ավազանի համալիր ուսումնասիրություններ, որոնց արդյունքում գրվել է «Սևանա լճի ավազանը» աշխատությունը՝ երկրաբանական, հիդրոերկրաբանական և այլ քարտեզներով:

Շրջանի գերհիմքային ապարների և դրանց հետ կապված քրոմիտի հանքայնացման հետազոտություններ 1930-1932թթ. կատարել է Ա. Գ. Բետեխտինը: Նրա կողմից պարզվել են Սևանի օֆիոլիտային գոտու գերմաֆիտներում տեղադրված քրոմիտների հանքայնացման բնույթը, հանքային մարմինների տեղադրված քրոմիտների հանքայնացման բնույթը, հանքային մարմինների ձևաբանությունը և ծագումնաբանության վերաբերող հարցերը: Ուսումնասիրությունների ընթացքում նրա կողմից Շորժայի գերհիմքային ապարներում հայտնաբերվել են բնածին պլատինոիդի հատիկներ, դրանով հաստատելով զանգվածի ապարների պլատինաբերությունը:

Շրջանում ավելի մանրակրկիտ հետազոտություններ սկսել են կատարել 1945թ.:

1945-1946 թթ. Ա. Տ. Ասլանյանի կողմից կազմվել է 1:100000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ, որտեղ հեղինակը ուշադրություն է դարձրել Միափորի լեռնաշղթայի հրաբխային հաստվածքին, որը նա բնութագրել է ստորին կավճի հասակին:

Սևանի ավազանի հյուսիս-արևելյան տարածքների արմատական ապարների և գետային նստվածքների միներալոգիական ուսումնասիրություններ է կատարել Ի. Գ. Գասպարյանը: Կազմված է 1:200000 մասշտաբի սկվածքային քարտեզում առաջին անգամ նշվել է բնածին ոսկու, կինովարի ու կասիտերիտի առկայությունը դրանցում: 1951-1953 թթ. և հետագա տարիներին Սևանի հյուսիս արևելյան ափի մանրակրկիտ երկրաբանահանութային և գիտական հետազոտություններ է կատարել Օ.Բ. Աբովյանը: Նրա կողմից կազմվել է շրջանի 1:50000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ:

1955թ. Գ. Մ. Հակոբյանի կողմից կատարվել է 1:50000 մասշտաբի երկրաբանահանութային աշխատանքներ, կազմվել է նույն մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ: Որոնողական աշխատանքների արդյունքում Մարտունի գյուղում հայտնաբերվել է պղնձա-մոլիբդենա-բորային հանքերնակում, իսկ Չայկենդ գյուղի շրջակայքում՝ պղնձաերկաթային: Գրանոդիորիտների և քվարց-դիորիտների կոնտակտներում հայտնաբերվել է պղնձա-մոլիբդենային և պղնձա-կոլչեդանային երևակումներ: Ըստ հեղինակի եզրակացության այս բոլոր երևակումները կապված են տեկտոնական խախտումների հետ:

1970-76թթ. ՀՀ Չուբարյանը Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան Արտանիշ Սոտի հատվածի համար կազմել է երկրաբանական քարտեզ 1:50 000 մասշտաբի:

1971-73թթ. Ա.Մ.Թորոսյանը և Ռ. Ա. Բոգդանյանը կատարել են որոնողավերստուգման աշխատանքներ, ինչի արդյունում առանձնացրել են մի շարք գաբրոների, գաբրո-տրոկտոլիտների, լիսովեիտների (Շորժայի, Զիլի) հանքավայրեր:

2. ՇՐՋԱՆԻ ԵՐԿՐԱՐՔԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքը բարդ և հետաքրքիր է: Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան ափի երկրաբանական կառուցվածքի ուսումնասիրությամբ տարբեր ժամանակներում զբաղվել են ԿՆ. Պաֆենհոլցը, Ս.Բ. Աբովյանը, Ա.Տ. Ասլանյանը, Հ.Հ. Չուբարյանը, Գ.Հ. Հարությունյանը և ուրիշներ:

Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքի հիմնական տարրերն արտացոլված են Հ.Հ. Չուբարյանի կողմից 1971-76 թթ.-ին կազմված 1:50000 մասշտաբի երկրաբանական հանույթի արդյունքներով կազմված պետական երկրաբանական քարտեզում: Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքի բնութագիրը բերվում է ըստ Հ.Հ. Չուբարյանի տվյալների: Շրջանի երկրաբանական կառուցվածքում մասնակցում են վերին կավճի և պալեո-գենի հրաբխածին-նստվածքային, նստվածքային, պլիոցենի լճային-նստվածքային, չորրորդական և ժամանակակից ալյուվիալ-պրոլյուվիալ-դեսուվիալ առաջացումներ:

Շերտագրական կտրվածքը ներկայացված է հետևյալ տեսքով (ներքևից-վերև):

ՎԵՐԻՆ ԿԱՎԻՃ

Տուրոնի հարկ: Շերտագրական կտրվածքի մերկացված մասի ամենահին հասակի

ապարները ներկայացված են վերին կավճի տուրոնի հարկի հրաբխածին-նստվածքային շերտախմբի ապարներով զիաբազներ, բազալտային կավի պորֆիրիտներ, սպիլիտներ, անդեզիտային պորֆիրիտներ, որոնք ֆացիալ անցումներով հերթափոխվում են ռադիոլյա-րիտների, հասպիսաքարի և հազվադեպ կրաքարերի, տերիգեն ապարների ենթաշերտելով և ոսպնյակներով: Շերտախմբի հզորությունը մոտ 1800 մ է:

Ստորին սենոնի ենթահարկ (տերիգեն շերտախումբ): Ներկայացված է կոնգլոմերատներով, ավազաքարերով, արգիլիտներով և ալերոլիտներով՝ մանրաբեկոր կոնգլոմերատների ենթաշերտերով ու կրաքարերի, տուֆաբեկչիանների ոսպնյակներով: Շերտախմբի հզորությունը մոտ 1500 մ է:

Վերին սենոնի ենթահարկ (կարբոնատային շերտախումբ): Ներկայացված է պելիտային կրաքարերով, մերգելներով և ավազային կրաքարերով: Շերտախմբի հզորությունը մոտ 1000 մ է:

ՊԱԼԵՈԳԵՆ

Պալեոցեն (դանիական հարկ): Վերին սենոնի առաջացումների վրա շարժված են (շրջված տեղադրմամբ) դանիական հարկ-պալեոցենի հասակին վերագրվող կարբոնատային-տերիգեն շերտախմբի ապարներով, որոնք ներկայացված են ավազաքարերով, մերգելներով, ավազային և ալերիտային կրաքարերով: Շերտախմբի հասակն որոշված է ըստ ֆաունագիտական տվյալների: Այս ապարների հզորությունը մինչև 1020 մ է:

ՆԵՈԳԵՆ

Պլիոցեն (ապշերոնյան հարկ): Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան ափին այս հասակին են վերագրվում գլաքարային-բեկորային ավազակավային-խճային նստվածքները: Այս նստվածքների հզորությունը մոտ 120 մ է, հարում են բարձր դարավանդներին:

Չորրորդական և ժամանակակից առաջացումներ.

Չորրորդական առաջացումները ներկայացված են հիմնականում վերին չորրորդական և ժամանակակից նստվածքներով: Այս առաջացումները ստորաբաժանված են (ներքևից-վերև).

Վերին չորրորդական ավազակավեր և գլաքարեր, որոնք հարում են գետերի առաջին դարավանդներին: Սրանց հզորությունը մոտ 10 մ է:

Վերին չորրորդական-ժամանակակից գլաքարաբեկորային, ավազակավային (թույլ մշակված բեկորներով և խճով) առաջացումներ, որոնք հարում են գետերի արտաբերման կոներին: Այս առաջացումների առավելագույն հզորությունը մոտ 150 մ է:

ժամանակակից առաջացումները ներկայացված են գետերի վերողոտային և ողողատային սղյուվիալ ավազներով ու գլաքարերով, մերձափնյա լճային ավազախճային նստվածքներով և դելյուվիալ ավազակավային, ավազախճային առաջացումներով, տորֆային կուտակումներով:

Տարածաշրջանի մագմայականության զարգացումն ընթացել է մի քանի փուլերով: Մագմատիկ պյացեսները տարբեր ուժգնությամբ արտահայտվել են վերին կավճում և էոցենում:

Վերին կավճի հրաբխականությունն արտահայտվել է տուրոնի (սենոման-տուրոն) ժամանակում, հիմքային և միջին կազմերի լավաների արտավիժմամբ, որոնց արգասիքներն էլ կազմել են տուրոնի հրաբխածին-նստվածքային շերտախումբը:

Էոցենի հրաբխային համալիրում առանձնացվում են ստորին-միջին էոցենյան հրաբխածին և վերին էոցենյան ներժայթքային առաջացումները: Ստորին-միջին էոցենյան հրաբխային առաջացումները ներկայացված են նորմալ թթու կազմի, էքսպլոզիվ բնույթի արտավիժման արգասիքներով:

Վերին էոցենյան ներժայթքային առաջացումները ստորաբաժանվում են.

1. Գերհիմքային և հիմքային ապարների համալիր: Պատկանում են Սևանա-Ամասիայի օֆիոլիթային գոտու գերհիմքային և հիմքային ապարների ֆորմացիային: Սևանա լճի հյուսիս-արևելյան ափի երկայնքով օֆիոլիթային գոտին ձգվում է մոտ 75 կմ, ներառում է դիորիտ-գաբբրո-պերիդոտիտային ֆորմացիայի և դրանց սերպենտինիզացված տարատեսակների մի շարք մանր ու խոշոր զանգվածներ: Վերջիններս սովորաբար կտրում են ներփակող առաջնային կառույցները և ներկայացված են գերհիմքային, գաբբրոային կազմի մագմաների դիֆերենցիացիայի ծայրագույն արդյունքներով: Ըստ քիմիական կազմի այս ապարները հիմնականում մոտ են ալպինոտիպ հիպերբազիտներին և հիմնականում համապատասխանում են հարցբուրգիտներին և օլիվինային հարցբուրգիտներին:

2. Թթու ներժայթքուկները ներկայացված են պլագիոգրանիտների և քվարցային դիորիտների դայկանման, շտոքանման, նեկկանման մարմիններով: Պլագիոգրանիտները ներկայացված են հիմնականում մանրահատիկ, հազվադեպ խոշորահատիկ վարդագույն, մոխրականաչավուն տարատեսակներով և քվարցային դիորիտների հետ կապված են աստիճանական անցումներով: Թթու մագմայականության հետ ծագումնաբանորեն կապված են պլագիոգրանիտ-

ապլիտների, դացիտային և պրագիոգրանիտ-պորֆիրների, դորոիտ-պորֆիրիտների երակային համալիրի ապարները:

Մետամորֆացված ապարները ներկայացված են.

- հպակային մետամորֆացված՝ սկառներ և սկառնոիդներ,
- մերձհպակային քվարց-կարբոնատային ապարներ՝ լիսովենիտներ, հիդրոթերմալ վտփոխվածություն՝ արտահայտված գերհիմքային ապարների
- սերպենտինացումով և մագնեզիտացումով:

Լոկալ տարածում ունեն տարատեսակ մետամորֆային թերթաքարերը և ամֆիբոփտները (նոնաքարերով), որոնք տարածված են անտիկլինալային ծալքերի առանցքային մասերում, կամ էլ տեկտոնական թեփուկների տեսքով կավճի հասակի հրաբխածին- նստվածքային ապարներում:

Երկրաբանակառուցվածքային տեսակետից տարածաշրջանը հարում է Բագում Զանգեզուրի զոնայի Սևանա-Ամասիայի օֆիոփթային ենթազոնային և համապատասխանում է Սևան-Շիրակի սինկլինորիումին (Սևանի անտիկլինալին):

Վերջինս բարդեցված է հյուսիս-արևմտյան տարածման ցածր կարգի անտիկլինալ և սինկլինալ ծալքերով: Անտիկլինալները համապատասխանում են տուրոնի հրաբխածին- նստվածքային շերտախմբի տարածման գոտիներին պատռված բազիտ-հիպերբազիտային ներժայթքուկներով, իսկ սինկլինալները՝ վերին սենոնի կարբոնատային նստվածքներին:

Հիմնական տեկտոնական միավորը Սևանի անտիկլինալն է, որը հարում է միջին ալպիական ծալքավոր մարզին: Սևանի անտիկլինալը հյուսիս-արևելքում, Վիրահայոց- Ղարաբաղի զոնայի հետ սահմանակցում է Սևան-Հազարուի խորքային բեկվածքով:

Սևանի անտիկլինալի տեկտոնական կառուցվածքի հիմնական առանձնահատկություններն են.

1. Համակովկասյան տարածման նեղ, գծային ծալքերի և խզումային խախտումների առկայությունը:

2. Շերտերի ուժգին տեղախախտվածությունը, որն արտահայտված է քավականին թեք, երբեմն էլ ուղղաձիգ և շրջված տեղադրմամբ:
3. Գաբրո-պերիդոտիտային կազմի ներժայթքուկների հարումը ծալքավոր կառույցների միջուկներին:
4. Խոշոր խզումնային խախտումների մագմայաբեր դերը:
5. Ներծին հանքայնացման կապը խզումնային խախտումներին և դրանց տեղակայումը անտիկլինալների միջուկներում:

3. ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՑԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Երևակման տարածքում նախատեսվում է իրականացնել մանրազնին երկրաբանա-հետախուզական աշխատանքներ, որոնց կատարման ընթացքում նախապես ծրագրված աշխատատեսակների բնույթի և ծավալների մեջ կարող են կատարվել որոշ փոփոխություններ:

Դոլումիտային(բրոուսիտային) մարմարի ուսումնասիրման և գնահատման նպատակով 9.7հա տարածքում նախատեսվում է իրականացնել հետևյալ երկրաբանահետախուզական աշխատանքները.

- 1:1000 մասշտաբի տոպոգրաֆիական հանույթ, որի արդյունքում կազմված քարտեզի համապատասխան երթուղիներով կֆիքսվեն մակերևույթում մերկացած մարմարների երկրաբանական սահմանները և հետագայում գործիքային եղանակով

կտեղադրվեն փաստացի անցած հետախուզափորվածքները և կկազմվի տարածքի 1:1000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ:

- Մարմարների հետախուզումը կիրականացվի թվով 5 հորատանցքերով, որոնցից 4-ը կեզրագծեն տեղամասը, իսկ 1-ը կհորատվի հետախուզվող տարածքի կենտրոնական մասում: Հորատանցքերի միջև եղած առավելագույն հեռավորությունը կազմում է 250 մ:

Քանի որ «Շինարարական և երեսապատման քարի հանքավայրերի նկատմամբ պաշարների դասակարգման կիրառման հրահանգի» համաձայն երևակումը վերագրվում է 1-ին խմբին և B կարգի պաշարների համար նշված

հրահանգը հետախուզափորվածքների միջև հեռավորությունն առաջարկում է 100-250մ, ապա նախագծվող հետախուզացանցը հնարավորություն կընձեռի հետախուզել և գնահատել բլոկների (ԳՈՍՏ 9479-2011թ) արդյունահանման համար պիտանի նվազագույնը B կարգի պաշարներ:

- Բլոկների (ԳՈՍՏ 9476-98) արդյունահանման և արտադրական թափոններից շինարարական խճի ու ավազի (ԳՈՍՏ 22263-76) արտադրության համար մարմարները գնահատելու նպատակով բոլոր հետախուզական փորվածքները կենթարկվեն համապատասխան նմուշարկման (մեթոդները և մոտավոր ծավալները կբերվեն ստորև):

- Համապատասխան լաբորատոր փորձարկումներով կորոշվեն օգտակար հանածոյի ֆիզիկամեխանիկական, քիմիական և պետրոգրաֆիական հատկությունները:

- Օգտակար հանածոյի զանգվածից բլոկների միջին ելքը որոշելու նպատակով կիրականացվի մոտ 300մ³ թարմ մարմարների փորձնական արդյունահանում (փորձնական 2 բացահանքերի անցում):

Փորձնական բացահանքերի քանակը պայմանավորված է նրանով, որ մարմարները ըստ տարածման և հզորության ունեն տարբեր կազմ և հզորություն, ճեղքավորվածության տարբեր աստիճան և դեկորատիվ հատկությունների հաճախակի փոփոխվածություն: Հաշվի առնելով վերոնշյալը նպատակահարմար է ուսումնասիրվող 9.7հա տարածքի վրա անցնել 2 փորձնական բացահանքեր՝ տարբեր տեղերում:

- Կուսումնասիրվի օգտակար հաստվածքի ճեղքավորվածությունը փորձնական բացահանքերում, իսկ մակերեսային հետախուզական փորվածքների առկայության դեպքում նաև դրանցում՝ ճեղքերի տարրերի չափագրումների սվյալներով:

- Կուսումնասիրվեն նաև օգտակար հանածոյի ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները գործող ՆՌԲ-96 նորմատիվային փաստաթղթի պահանջներին համապատասխան:

- Ապագա շահագործական նախագծի կազմման համար անհրաժեշտ խորությամբ կուսումնասիրվեն նաև երևակման բնական պայմանները (լեռնաերկրաբանական, հիդրոերկրաբանական, լեռնատեխնիկական):

3.1. Տոպոմարկշեյդերական աշխատանքներ

Ծրագրով նախատեսվում է 9.7հա մակերեսի վրա կատարել 1:1000 մասշտաբի տոպոգրաֆիական հանույթ, որի վրա համապատասխան երթուղիներով կֆիքսվեն մակերևույթում մերկացած մարմարների երկրաբանական սահմանները և հետագայում գործիքային եղանակով կտեղադրվեն փաստացի անցած հետախուզափորվածքները և կկազմվի տարածքի 1:1000 մասշտաբի երկրաբանական քարտեզ: Երկրաբանական քարտեզ կազմելու համար անհրաժեշտ է անցկացնել 3կմ երթուղիներ:

3.2. Հորատանցքերի հորատում

Նախատեսվում է հորատել 5 հորատանցք յուրաքանչյուրը միջինը 15 մ խորությամբ 75 գծ.մ ընդհանուր ծավալով: Հորատումը կատարվելու է ՈՒԳԲ-2.5Ա հորատող հաստոցով, կարծր համաձուլվածքային թազիկներով, 132 մմ տրամագծով:

Հորատհանուկի նվազագույն էյքը յուրաքանչյուր երթում պետք է լինի 80%-ից ոչ պակաս:

Ըստ նախնական տվյալների (ֆոնդային նյութերի համապատասխան) հորատվող ապարների կարգերը հետնյալն են

- ժամանակակից էցովիալ-դելյուվիալ առաջացումներ - IV կարգ (0.1 մ):
- ձեղքավորված մարմարներ VII կարգ (2.0 մ):
- հոծ մարմարներ VIII կարգ (15-մ):

Հորատման աշխատանքների նպատակն է ճշգրտել օգտակար մարմնի հզորությունը, ձևը, անկման տարրերը, ինչպես նաև նմուշարկելու օգտակար հաստվածքի համապատասխան տիրույթները:

Հորատման աշխատանքները կիրականացվեն այդ նպատակով մասնագիտացված մասնավոր կազմակերպությունների կողմից պայմանագրային հիմունքներով:

3.3. Հորատող հաստոցի տեղակայում և ապատեղակայում

Նախագծով նախատեսվում է հորատել 5 հորատանցք, որի համար 5 անգամ կկատարվի ՈՒԳԲ-2.5Ա ինքնագնաց հորատող հաստոցի տեղակայում և ապատեղակայում:

Ապարի քիմիական և պետրոգրաֆիական հատկությունների որոշման համար կվերցվեն 3-ական նմուշներ:

Ընդամենը նախատեսվում է վերցնել 15 հանուկային, 4 մենակտորային (բացահանքերից) և 3-ական նմուշ քիմիական և պետրոգրաֆիական հետազոտությունների համար:

3.4 Լեռնային փորվածքների փաստագրում

Մանրամասն երկրաբանական փաստագրման ենթակա են բոլոր լեռնային փորվածքները, հորատահանուկը, փորձնական բացահանքերը և բնական մերկացումները:

Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքները նախատեսվում է կատարել 1: 100 մասշտաբով:

Այդ աշխատանքների ծավալներն են.

- փորձնական բացահանքերի փաստագրում - 50 մ
- հորատահանուկի փաստագրում - 60 գծ.մ
- բնական մերկացումների փաստագրում - 20 մ

3.5 Փորձնական հանույթ

Պիտանի բլոկների ելքի տոկոսը որոշելու նպատակով անհրաժեշտ է նախատեսել փորձնական քարահանքի անցում 300 մ³ ծավալով, թարմ ապարների մեջ: Փորձնական հանույթը պետք է կատարվի առանց պայթեցման աշխատանքների՝ հորատասեպային եղանակով:

3.6 Նմուշարկում, մեթոդիկական և ծավալները

Մարմարների որակական հատկանիշները որպես հումք երեսապատման իրերի և շինարարական նյութերի արտադրության համար պարզաբանելու

նպատակով, նախատեսվում է հորատանցքերից, փորձնական բացահանքերից և բնական մերկացումներից կատարել նմուշարկում:

Օգտակար հանածոյի որակական (ֆիզիկամեխանիկական, քիմիական և պետրոգրաֆիական) հատկությունների որոշման նպատակով բոլոր հորատանցքերը կենթարկվեն հանուկային, իսկ փորձնական բացահանքերը մենակտորային նմուշարկման:

Հորատանցքերը կենթարկվեն հանուկային նմուշարկման յուրաքանչյուր 5 մ-ը մեկ: Լեռնային մակերեսային փորվածքներից կվերցվեն $20 \times 20 \times 20$ սմ³ չափերի մենակտորային նմուշներ յուրաքանչյուր բացահանքից 2-ական նմուշ:

3.7 Ճանապարհների վերանորոգում և հորատման հարթակների կառուցում

Հորատման աշխատանքների կազմակերպման նպատակով, հորատող հաստոցների տեղադրման և նյութերի փոխադրման համար հարկավոր կլինի իրականացնել գոյություն ունեցող ճանապարհների բարեկարգում: Նախատեսվում է 1 կմ ճանապարհների նորոգում:

Նախատեսվում է 5 հորատման հրապարակների կառուցում մեխանիկական եղանակով:

Վերանորոգված ճանապարհների լայնությունը պետք է լինի 4մ, աշխատանքների ծավալը կկազմի՝ $1000\text{մ} \times 4\text{մ} \times 0.1\text{մ} = 400\text{մ}^3$:

Կկառուցվեն հորատման հրապարակներ, յուրաքանչյուրը 48մ^2 (6×8) մակերեսով՝ $5\text{մ} \times 48\text{մ} \times 0.1\text{մ} = 24\text{մ}^3$:

Այսպիսով հողային աշխատանքները կկազմեն 424մ^3 :

3.8 Ընդերքի և շրջակա միջավայրի պահպանություն, հողերի ռեկուլտիվացիա

Նախագծվող երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կիրականացվեն «Ընդերքի մասին» ՀՀ օրենսգրքի պահանջներին համապատասխան: Կպահպանվեն սահմանված նորմերն ու կանոնները:

Տվյալ պարագայում հողերի ռեկուլտիվացիա չի պահանջվի, քանի որ մարմարների մակերևութային գործնականում մերկացված է:

4. ՏԵԽՆԻԿԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՐԿՆԵՐ

4.1. Նախագծի կազմում

Մինչև նախագծա-նախահաշվային փաստաթղթերի կազմելը, պետք է ծանոթանալ ֆոնդային և հրատարակված նյութերին, գործող հրահանգներին և ԳՈՍՏ-երին:

Կատարողների աշխատանքի ծախսը կազմում է.

Գլխավոր երկրաբ. - 1 մարդ - 0,5 ամիս

Ընդամենը - 1 մարդ - 0.5 ամիս

Նախագծի կազմում

Գլխավոր երկրաբ. - 1 մարդ - 1.0 ամիս

Օպերատոր - 1 մարդ - 0.5 ամիս

Ընդամենը - 2 մարդ -1.5 ամիս

4.2. Աշխատանքների կազմակերպում և լուծարում

Համաձայն «Հրահանգ երկրաբանահետախուզական աշխատանքների նախագծերի և նախահաշիվների կազմման» պահանջներին, աշխատանքների կազմակերպման ծախսերը կազմում են դաշտային աշխատանքների արժեքի 1 %:

Դաշտային աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում են լուծարման աշխատանքներ, որոնք կազմում են դաշտային աշխատանքների արժեքի 0,8 %:

4.3. Ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Մարմաների երևակման ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական պայմանների պարզաբանման նպատակով նախատեսվում են կատարել համապատասխան դիտարկումներ: Ինժեներաերկրաբանական հետազոտություններով նախատեսվում է պարզել ապարների առանձնահատկությունները և կազմը, ճեղքավորվածությունը և այլն:

Հիդրոերկրաբանական հետազոտություններով նախատեսվում է պարզել հանքային գոտիները ջրաբքի դարձնող հիմնական ջրատար հորիզոնները, ուսումնասիրել ջրի որակը և կատարել ռեժիմային դիտարկումներ:

4.4. Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում

Ուսումնասիրվող տարածքը և անցած լեռնային փորվածքները, հանուկը պետք է ենթարկվեն ռադիոմետրական չափումների, ճառագայթահիգիենիկ հատկությունները պարզաբանելու համար:

4.5. Աշխատանոցային աշխատանքներ

Դաշտային աշխատանքների ավարտից հետո, լաբորատոր ուսումնասիրությունների դրական արդյունքների դեպքում նախատեսվում են կատարել աշխատանոցային աշխատանքներ՝ երկրաբանական հաշվետվություն (պաշարների հաշվարկով) և հանքավայրի արդյունահանման նպատակահարմարություն SSՀ-ի (կոնդիցիաների նախագծում) կազմում, որը կներկայացվի ՀՀ ՕՀՊԳ-ի քննարկմանն ու հաստատմանը:

Նշված աշխատանքները կատարելու համար պետք է՝

Խմբի ղեկավար	-1 մարդ	-1 ամիս
Գլխավոր երկրաբ.	- 1 մարդ	- 1.0 ամիս
Տնտեսագետ	- 1 մարդ	- 0.5 ամիս
Օպերատոր	- 1 մարդ	- 0.5 ամիս
Ընդամենը	- 4 մարդ	- 3.0 ամիս

4.6. Բեռների և աշխատակազմի տեղափոխում

Տեղափոխման աշխատանքների ծախսերը ընդունվում են դաշտային աշխատանքների ծախսերի 10 %-ը:

Բեռների փոխադրումը նախատեսվում է իրականացնել I և II կարգի ճանապարհներով՝ 2-8 տ բեռնատարողությամբ ավտոմեքենաներով:

Մարդկանց տեղափոխումը կիրականացվի միմիայն մարդատար ավտոմեքենաներով:

4.7. Աշխատանքների անվտանգության միջոցառումները

Երկրաբանահետախուզական ամբողջ աշխատանքների կատարման ընթացքում համաձայն «Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգության կանոններ»-ի ցուցումների կիրականացվեն աշխատանքների անվտանգության բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները:

5. ՆԱԽԱՏԵՄՎՈՂ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԾԱՎԱԼՆԵՐԸ

Ստորև, աղյուսակ 1-ում բերվում է նախագծով նախատեսվող աշխատանքների ծավալները.

Աղյուսակ 1

Հ/Հ	Աշխատանքների անվանումը	Չափման միավորը	Ծավալը
1	2	3	4

1.	Տոպոհանույթ 1:1000 մասշտաբի	հա	9.7
2.	Երկրաբանահանույթային երթուղիներ, 1:1000 մասշտաբի	կմ	3.0
3.	Հորատանցքերի հորատում	զծ.մ	75
4.	Լեռնային փորվածքների փաստագրում	զծ.մ	130
5.	Նմուշարկում, այդ թվում՝ հանուկային մենակտորային պետրոգրաֆիական ուսում. քիմիական	հատ հատ հատ հատ	25 14 4 3 3
6.	Լաբորատոր ուսումնասիրություններ, այդ թվում՝ ֆիզ-մեխ հատկություններ քիմիական անալիզ պետրոգրաֆիական ուսում	 նմուշ նմուշ նմուշ	25 19 3 3
7.	Ճանապարհների վերանորոգում և հորատման հրապարակների կառուցում	մ ³	1720
8.	Հիդրոերկրաբանական դիտարկումներ	հա	9.7
9.	Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում	հա	9.7

6. ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգությունն ապահովելու նպատակով նախատեսվում է իրականացնել անվտանգության տեխնիկական հրահանգի բոլոր պահանջները:

Երկրաբանական աշխատանքները կկատարվեն ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության պահանջների, երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգության նորմատիվային փաստաթղթերի և այլ նորմատիվ ակտերին համապատասխան:

Սույն նախագիծը նախատեսում է բոլոր տեսակի երկրաբանահետախուզական աշխատանքների անվտանգ կատարումը:

Ձեռնարկության ադմինիստրացիան պարտավոր է.

- Կատարել պլանային աշխատանքներ ուղղված արտադրական տրավմատիզմի նվազեցմանը, ժամանակին, ոչ ուշ քան երեք ամիսը մեկ, աշխատակիցների հետ անցկացնել հրահանգավորում անվտանգության տեխնիկայի գծով
- Աշխատանքի ընդունվող բոլոր աշխատողների հետ անցկացնել նախնական ուսուցում անվտանգության տեխնիկայի կանոնների վերաբերյալ
- Բոլոր մասնագիտությունների գծով աշխատողներին ապահովել աշխատանքների անվտանգ կատարման հրահանգներով: Բանվորներին ապահովել բանվորական արտահագուստով և անհատական պաշտպանիչ միջոցներով սաղավարտ, ակնոցներ, ապահովիչ գոտիներ, ինքնափրկիչ, լամպեր և այլն
- Աշխատողներին ապահովել օրը մեկ անգամ սնունդով
- Լեռնային և տրանսպորտային մեքենաների և մեխանիզմների ղեկավարումը թույլատրել այն անձանց, որոնք անցել են հատուկ ուսուցում և ունեն այդ մեքենաները կամ մեխանիզմները ղեկավարելու իրավունքի վկայական
- Աշխատանքները կնորմավորվեն ամսեկան միջինը **22** աշխատանքային օրով, կկիրառվի հանգստի հերթափոխային կարգ:

7. ԲՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ, ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

7.1. Բնության և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատականը

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքները նախատեսվում են իրականացնել հաշվի առնելով ընդերքի և շրջակա միջավայրի պահպանության մասին ՀՀ օրենսդրության պահանջները, որոնք ընդգրկում են հետևյալ հարցերը.

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարման համար ստանալ տեղական իշխանությունների համաձայնությունն ու ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարության թույլատվությունը:

Աշխատանքների հետևանքով բնությանը հասցված բացասական ազդեցությունների վերացում:

Տարածքի ուսումնասիրության ընթացքում շրջակա միջավայրը աղտոտվածությունից զերծ պահելու նպատակով անհրաժեշտ է օգտագործվող տեխնիկան շահագործել սարքին վիճակում՝ վնասակար գազերի գերնորմատիվային արտանետումները բացառելու համար:

Աշխատանքների տարածքը ներկայացնում է բուսականությունից զուրկ թեք լեռնային տարածք:

Տարածքում երկրաբանահետախուզական աշխատանքները կատարվելու են հորատանցքերի հորատմամբ, փորձնական բացահանքերի անցմամբ:

Այդ աշխատանքների իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրը աղտոտվածությունից զերծ պահելու նպատակով նախատեսվում է կիրառել բնապահպանական հետևյալ միջոցառումները.

- պարբերաբար հսկել մթնոլորտային օդի մաքրությունը հորատման հրապարակներում, ավտոճանապարհների վրա, նկատի ունենալով, որ օդում փոշու սանիտարական նորման չպետք է գերազանցի 0.004գ փոշի օդի 1մ³-ում, փոշեզրկման նպատակով աշխատանքային գոտիներում պարբերաբար կատարել ջրանցում,
- օգտագործվող ագրեգատները աշխատացնել սարքին վիճակում վնասակար գազերի գերնորմատիվային արտանետումները բացառելու համար:

Ինչպես նաև հորատող մեքենայի աշխատանքի ժամանակ նախատեսվում է վնասակար նյութերի արտանետումների քանակը փոքրացնելու համար սարքավորումների վրա վտանգավոր նյութերի չեզոքացուցիչների տեղադրում: Ինչպես նաև հետևել, որպեսզի մեխանիզմի աշխատանքի ժամանակ վառելիքի և քսայուղերի արտահոսք տեղի չունենա:

Ուսումնասիրվող տարածքի այն հատվածները որպես հորատման սպասարկող ճանապարհներ՝ օգտագործել գոյություն ունեցող գրունտային ճանապարհները, վերջիններս բարեկարգելով:

Ջրային ավազանի կեղտոտում տեղի չի ունենա, քանի որ ուսումնասիրվող տարածքում գրունտային ջրերը բացակայում են, իսկ լեռնային աշխատանքների տեխնոլոգիայով արտահոսքեր չեն նախատեսվում:

8. ՀՈՂԻ ՌԵԿՈՒԼՏԻՎԱՑԻԱ

Քանի որ փորձնական բացահանքերի տարածքի մակերեսների վրա բացակայում է հողաշերտը, ծրագրով հողի ռեկուլտիվացիա չի նախատեսվում:

9. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Ընդերքի օգտագործման բնագավառներն են՝ երկրաբանական ուսումնասիրությունները, օգտակար հանածոյի արդյունահանումը:

Համաձայն ընդերքի մասին ՀՀ օրենսգրքի, ընդերքը օգտագործողները պարտավոր են ապահովել օդի, մթնոլորտի, հողերի, ջրերի, անտառների և շրջակա միջավայրի մնացած օբյեկտների պահպանումը:

Հետախուզական աշխատանքները նախատեսվում են իրականացնել՝ հաշվի առնելով ընդերքի և շրջակա միջավայրի պահպանության մասին ՀՀ օրենսդրության պահանջները:

Աշխատանքների իրականացման ժամանակ անհրաժեշտ են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումների կիրառումը, որոնք ընդգրկում են հետևյալ հարցերը, նախատեսվող գումարը կկազմի՝ 125.5 հազ. դրամ:

- օդային ավազանի պահպանումը վնասակար արտանետումներից՝ ջրանցման և աշխատանքներում սարքին մեքենասարքավորումների օգտագործմամբ,
- ջրային ավազանի պահպանումը կեղտոտումից՝ հորատման ժամանակ օգտագործվող ջրերը հատուկ կահավորված փոսորակներում հավաքմամբ և կրկին օգտագործմամբ, բացառելով ջրերի արտահոսքը,
- հողերի պահպանության կարգի պահանջների ապահովում՝ ապահովել հողերի նպատակային օգտագործումը, կանխարգելել հողերի վրա վտանգավոր ազդեցությունը տարբեր աղտոտիչների կողմից,
- կանխարգելել կամ մեղմացնել էկոհամակարգերի վրա մարդածին բացասական ազդեցության գործոնը,
- աշխատանքների հետևանքով բնությանը հասցված բացասական ազդեցությունների վերացում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Հ/Հ	Հրատարակության տեսակը	Օգտագործված գրականության անվանումը
1.	Հաշվետվություն	Գ.Ա.Չубарյան, Լ.Ե.Մարկոսյան, «Геологическое строение севанского геолого-экономического района». Отчет по работам Советского отряда за 1970-1976гг.
2.	Հրահանգ	"Инструкция по проектированию геологоразведочных работ". Сборник руководящих материалов по планированию, проектированию и финансированию геологоразведочных работ. Министерство геологии СССР, Москва, 1977 г.
3.	Հրահանգ	"Инструкция по применению классификации запасов к месторождениям строительного и облицовочного камня". Сборник руководящих материалов по геолого-экономической оценке месторождений полезных ископаемых, том 2. ГКЗ СССР, Москва, 1986 г.
4.	Պետական ստանդարտ	Блоки из горных пород для производства облицовочных, архитектурно-строительных, меморальных и др. изделий. ГОСТ 9479-98.

ԱՄՓՈՓ ՆԱԽԱՀԱՇԻՎ

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Զիլի դոլմիտային մարմարի երևակումում 2018-2020թթ.

երկրաբանահետախուզական աշխատանքների կատարման ծրագրի

Հ/Հ	Աշխատանքների անվանումը	Չափման միավորը	Միավորի արժեքը	Աշխատ. ծավալը	Նախահաշվային արժեքը, հազ. դրամ
1	2	3	4	5	6
1.	Ֆոնդային նյութերի ուսումնասիրություն և աշխատանքների նախագծում	դրամ			200.00
2.	1:1000 մասշտաբի տոպոգրաֆիական հանույթ	հա	20.000	9.7	194.000
3.	1:1000 մասշտաբի երկրաբանահանույթային երթուղիներ	կմ	50.000	3	150.00
4.	Հորատանցքերի հորատում	գծ.մ	25.000	75	1875.00
5.	Լեռնային փորվածքների փաստագրում	գծ.մ	1000	130	130.00
6.	Նմուշարկում. այդ թվում՝ - հանուկային - մենակտորային - քիմիական - պետրոգրաֆիական ուսում.	հատ հատ հատ հատ	1000 1000 500 500	15 4 3 3	15.00 4.00 1.50 1.50
7.	Ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ	հա	10.000	9.4	97.00
8.	Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում	հա	2000	9.7	19.4
9.	Ճանապարհների վերանորոգում և հորատման հրապարակների կառուցում	մ ³	300	400	120.00
10.	Փորձնական հանույթ	մ ³	2000	300	600.00
11.	Ընդամենը դաշտային աշխատանքներ	դրամ			3403.4
12.	Աշխատանքների կազմակերպում և				61.26

	լուծարում (11 կետի 1.8%)				
13.	Բեռների և աշխատակազմի տեղափոխում (դաշտային աշխ. 10%)	դրամ			340.34
14.	Լաբորատոր փորձաքննություններ, այդ թվում՝				
	ֆիզմեխ. հատկություններ	նմուշ	20.000	15	300.00
	պետրոգրաֆիական ուսում.	նմուշ	8.000	3	24.00
	քիմիական	նմուշ	16.000	3	48.00
15.	Բնապահպանական ծախսեր	դրամ			125.50
16.	Հաշվետվության կազմում	դրամ			1500.00
17.	Չնախատեսված ծախսեր	դրամ			500.00
	ԱՍԲՈՂՋ ՆԱԽԱՀԱՇԻՎ		9709.9հազ.դրամ		

«Ակվեոս» ՍՊԸ

տնօրեն՝

Գ. Մարտիրոսյան

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ց Ո Ւ Յ Ց

**ՀՀ ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔԻ ՄԱՐԶԻ «ՋԻԼԻ» ԴՈՒՈՄԻՏՍԱՅԻՆ ՄԱՐՄԱՐԻ ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ
2018-2020ԹԹ. ԵՐԿՐԱԲԱՆԱՀԵՏԱԽՈՒԶԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ**

Հ/Հ	Աշխատանքների անվանումը	Չափման միավորը	Ծախյալները	2018 թ.-2019 թ.						III եռ.	IV
				I եռ.	II եռ.	III եռ.	IV եռ.	I եռ.	II եռ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Նախագծի կազմում	ամիս	1	1							
2	Տոպոմարկշեղերական աշխատանքներ	հա	9.7		9.7						
3	Երկրաբանահանույթային աշխատանքներ	կմ	3			3					
4	Հորատման աշխատանքներ	մ	75						30	45	
5	Հորատանցքերի և բնական մերկացումների փաստագրում	զծ.մ	130						24	36	
6	Նմուշարկում	նմուշ	25						6	19	
7	Լաբորատոր ուսումնասիրություններ	նմուշ	25								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
8	Բլոկների փորձնական հանույթ	մ ³	300							150	1
9	Ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ	հա	9.7						9.7		
10	Ճառագայթահիգիենիկ իրավիճակի գնահատում	հա	9.7						9.7		
11	Ճանապարհների և հորատման հրապարակների կառուցում	մ ³	400			400					
12	Հաշվետվության կազմում	ամիս	3								

Էներգետիկ ենթակառուցվածքների բնական
պաշարների նախարար
_____ Ա. Մանուկյան

«_____» _____ 2017թ.

«Ակվեատ» ՍՊԸ
տնօրեն՝ _____ Գ. Մարտիրոսյան

«_____» _____ 2017թ.

